

Evaluatie Kader voor samenwerking tussen het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de sociale partners ten behoeve van de handhaving van regelingen bij grensoverschrijdende arbeid

Juni 2008

1. **Inleiding**
2. **Handhaving wettelijke bepalingen**
3. **Handhaving algemeen verbindend verklaarde cao-afspraken**
4. **Informatie ten behoeve van risico analyse**
5. **Informatie aan werkgevers en werknemers**
6. **Regelingen bij huisvesting**
7. **Uitkomsten Voorjaarsoverleg**
8. **Bevindingen en actiepunten**

1. Inleiding

In februari 2007 is het *Kader voor samenwerking tussen het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de sociale partners ten behoeve van de handhaving van regelingen bij grensoverschrijdende arbeid* (hierna: Samenwerkingskader) vastgesteld.

Het Samenwerkingskader maakt onderdeel uit van het flankerend beleid bij de invoering van het vrij verkeer van werknemers uit de Midden- en Oost-Europese lidstaten van de Europese Unie per 1 mei 2007¹.

Voorafgaand aan de invoering van dit vrij verkeer bestond op politiek en maatschappelijk niveau veel zorg over mogelijke negatieve economische en maatschappelijke gevolgen ervan, zoals verdringing van Nederlands arbeidsaanbod, concurrentie op arbeidsvoorwaarden, onderbetaling en slechte huisvesting.

De Stichting van de Arbeid heeft in juni 2006, voorafgaand aan de openstelling van de grenzen voor werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten, de *Aanbeveling inzake de toepassing van arbeidsvoorwaardelijke regels bij grensoverschrijdende arbeid in Nederland* gedaan aan de centrale cao-partijen. De staatssecretaris van SZW heeft op 20 april 2006 de Tweede Kamer toegezegd flankerend beleid te zullen ontwikkelen zodat eventuele negatieve gevolgen van het vrij verkeer zo beperkt mogelijk zouden blijven.

Tegen deze achtergrond hebben het ministerie van SZW en de Stichting van de Arbeid het Samenwerkingskader opgesteld.

Het Samenwerkingskader richt zich op vijf deelterreinen² :

- 1 handhaving wettelijke bepalingen;
- 2 handhaving algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen;
- 3 informatie ten behoeve van de risicoanalyse;
- 4 informatie aan werkgevers en werknemers;
- 5 regelingen bij huisvesting.

In het Samenwerkingskader is afgesproken dat na een periode van één jaar een evaluatie zal plaatsvinden van de samenwerkingsafspraken. Gerapporteerd wordt over de wijze waarop afspraken zijn nagekomen die op elk van de deelterreinen zijn gemaakt, hoe de samenwerking beoordeeld wordt en welke conclusies hieraan verbonden worden. Tot slot is een aantal bevindingen naar aanleiding van deze evaluatie opgenomen en wordt een aantal actiepunten geformuleerd.

De evaluatie is in de periode maart t/m mei 2008 uitgevoerd door partijen betrokken bij het Samenwerkingskader. Deze is gebaseerd op rapportages van betrokken partijen waarin zij verslag hebben gedaan van de activiteiten die op basis van het Samenwerkingskader uitgevoerd dienden te worden. De evaluatie betreft een eerste monitoring van de uitvoering van de afspraken.

De uitkomsten van deze evaluatie zijn tevens van belang voor de besluitvorming door het kabinet dit najaar over de eventuele openstelling van de grenzen per 1 januari 2009 voor werknemers uit Bulgarije en Roemenië.

¹ Dit zijn de zogenaamde MOE-landen: Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije en Slovenië.

² De titels van de paragrafen in deze evaluatie komen overeen met de benaming in het Samenwerkingskader: paragraaf 3 *Samenwerking*.

2. Handhaving wettelijke bepalingen

Afspraak: Sociale partners kunnen vermoedens van niet-naleving melden bij de Arbeidsinspectie (AI), de AI doet zo spoedig mogelijk onderzoek. De AI zal melders informeren over haar bevindingen.

Bij de invoering van het vrij verkeer voor werknemers uit de MOE-landen heeft de AI een speciaal elektronisch meldpunt geopend waar sociale partners vermoedelijke overtreding van de wetgeving kunnen melden. De AI heeft sinds de invoering van het vrij verkeer voor werknemers 61 meldingen ontvangen. Daarvan waren er 44 afkomstig uit de bouw, 11 uit de uitzendsector en 6 uit overige sectoren.

Niet alle meldingen zijn in onderzoek genomen. 14 meldingen bevatten geen gegevens over de plaats van tewerkstelling en/of geen concrete aanwijzing voor een overtreding van de wetgeving (“er wordt verbouwd, misschien door Oost-Europeanen”).

De overige 47 meldingen zijn in onderzoek genomen. Bij 21 onderzoeken werden geen overtredingen geconstateerd. Zesmaal werden overtredingen geconstateerd. Driemaal betrof het illegale tewerkstelling en driemaal onderbetaling. Nog 5 meldingen zijn in onderzoek en 3 meldingen zijn overgedragen aan een andere dienst (SNCU³, SIOD⁴, Belastingdienst). Tot slot werden bij 12 onderzoeken geen werkzame personen aangetroffen, ook niet bij een nieuw bezoek.

Van de in onderzoek genomen meldingen bij het AI-meldpunt waarbij werkzame personen werden aangetroffen, was in circa 25% van de gevallen sprake van een overtreding. Dit percentage is lager dan het percentage overtredingen bij alle meldingen – dat wil zeggen met inbegrip van meldingen die niet van sociale partners afkomstig zijn- die de AI ontvangt (2007: 44%). Anderzijds is het eerstgenoemde percentage wel hoger dan het percentage overtredingen bij alle Wav- en WML-onderzoeken, dus inclusief onderzoeken die niet op basis van een melding plaatsvinden (2007:18%).

In de periode kort na de invoering van het vrij werknemersverkeer zijn nog meldingen ontvangen over illegale tewerkstelling van MOE-landers, terwijl dit op dat moment juist vanwege de invoering van het vrij verkeer uitgesloten was. Na de zomer is het aantal meldingen afgenomen maar zijn de meldingen sindsdien wel bijna allemaal onderzoekswaardig.

De AI ontvangt ook meldingen van andere organisaties en personen. Zo zijn bij de Poolse ambassade sinds mei 2007 zo'n 200 meldingen binnengekomen, waarvan er 50 zijn doorgestuurd naar de AI. Deze zijn deels weer doorgestuurd naar sociale partners. Gezien het vertrouwelijke karakter van deze meldingen is de afkomst vaak niet duidelijk.

De AI informeert de melders dat hun melding in behandeling is genomen evenals over het controleresultaat. In 70% van de gevallen wordt binnen 3 maanden het resultaat gemeld. Met name bij WML-controles kan terugkoppeling langer duren, omdat een WML-onderzoek meer tijd vergt. Dat is vooral het geval als administratieve gegevens uit het buitenland moeten komen.

Sociale partners zijn van mening dat de communicatie over meldingen verbeterd kan worden. Hierbij gaat het vooral om de snelheid van terugkoppeling na een onderzoek Wanneer het

³ Stichting Naleving Cao voor Uitzendkrachten

⁴ Sociale inlichtingen- en opsporingsdienst

eindresultaat van een onderzoek door de AI enige tijd op zich laat wachten, kan een tussen-tijdse melding verhelderend werken. De AI heeft toegezegd hier aandacht aan te besteden

Afspraak: de AI zal sociale partners informeren over bedrijven die de WML en de Waadi hebben overtreden.

In beide wetten is een artikel opgenomen waarin is vastgelegd dat de AI de relevante verenigingen van werkgevers en werknemers zal informeren als aan een bedrijf een boete is opgelegd.

De AI doet eens per twee maanden betrokken partijen opgave van de bedrijven die een boete is opgelegd. In maart en april 2008 zijn voor het eerst 12 boetes opgelegd voor overtreding van de WML. De partijen worden in mei geïnformeerd.

Conclusie:

Partijen concluderen dat dankzij het Samenwerkingskader een stap voorwaarts is gezet met een tripartiete inzet op de naleving van de wettelijke bepalingen. Zij beoordelen deze aanpak positief.

De wijze van informatie-uitwisseling over de handhaving van de wettelijke bepalingen tussen AI en sociale partners loopt volgens afspraak maar kan nog verder verbeterd worden. Dit zal in een volgende evaluatie aan de hand van de dan opgedane ervaring aan de orde komen.

3. Handhaving algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen

Afspraak: de minister van SZW zal in principe gevolg geven aan een verzoek van een of meer cao-partijen om de naleving van algemeen verbindend verklaarde cao-afspraken te onderzoeken. De AI heeft daarbij aangegeven dat verzoeken rechtstreeks via het AI-meldpunt kunnen worden gedaan.

Tot nu toe is één verzoek ontvangen. Naar aanleiding van dit verzoek is een onderzoek gestart. Dit onderzoek is nog niet afgerond.

De vakbonden en LTO hebben aangegeven dat vaak moeilijk is na te gaan hoe het staat met de handhaving van de naleving van algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen:

- sociale partners zijn afhankelijk van meldingen;
- soms komt het voor dat cao-bepalingen slechts voor korte tijd algemeen verbindend zijn verklaard. Een beroep op handhaving heeft dan voor potentiële melders onvoldoende effect.

Volgens de vakbonden moet er bovendien rekening mee worden gehouden dat werknemers uit de MOE-landen niet snel overtredingen melden uit onbekendheid met de cao-bepalingen of uit angst voor verlies van hun contract.

Opname in de cao van de verplichting om (uitsluitend) gebruik te maken van NEN-gecertificeerde uitzendbureaus heeft volgens sociale partners een positief effect op de naleving. Er is echter nog te weinig ‘ervaring’ met het algemeen verbindend verklaren van een dergelijke cao-bepaling om een oordeel hierover te kunnen vellen.

Conclusie:

Er is nog onvoldoende ervaring met deze afspraak om hieraan een conclusie te kunnen verbinden. Dit komt terug bij een volgende evaluatie.

Bevordering door decentrale sociale partners van naleving (van algemeen verbindend verklaarde) cao-bepalingen

De bevordering van de naleving van de cao, in het bijzonder van algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen, heeft sociale partners in een aantal sectoren ertoe gebracht om een eigen handhavingsregime in te richten. De afgelopen jaren zijn ‘meldpunten’ of ‘bureaus naleving’ onder meer tot stand gekomen in de bouw, de schoonmaaksector (RAS), de taxibranche, het beroepsgoederenvervoer, de metalektro, de land- en tuinbouwsector en de uitzendsector.

Deze ‘sectorale meldpunten’ houden zich bezig met de opsporing van de niet-naleving. Vaak hebben zij ook de bevoegdheid om bedrijven die de cao niet naleven te beboeten. Door de SCNU is in het uitzendwezen tot 2008 voor 1,6 miljoen euro aan boetes opgelegd; de geraamde materiële schade bedroeg 10,2 miljoen euro.

In andere sectoren zoals het levensmiddelenbedrijf en de vleessector heeft men ervoor gekozen in de cao afspraken te maken over de naleving. In de cao voor de vleessector is naast de verplichting om uitsluitend gebruik te maken van erkende uitzendbureaus een zogeheten vergewisbepaling⁵ opgenomen.

Steeds meer cao's (per 1 mei 2008: 46) bevatten bepalingen over het gebruik van ‘erkende’ of van NEN-gecertificeerde uitzendbureaus. NEN-certificering staat nog niet open voor buitenlandse uitzendbureaus. De invoering hiervan bevindt zich echter in een vergevorderd stadium.

Conclusie:

Het aantal cao-afspraken over de inzet van NEN-gecertificeerde uitzendbedrijven is toegenomen.

4. Informatie ten behoeve van de risicoanalyse

⁵ Voorbeeldtekst vergewisartikel uit de cao vleessector:

- 1 a. De opdrachtgever is verplicht zich er van te verzekeren dat ten aanzien van medewerkers die aan zijn onderneming ter beschikking zijn gesteld gedurende deze periode de relevante wettelijke verplichtingen worden nageleefd.
- b. De opdrachtgever is verplicht zich er van te verzekeren dat ten aanzien van medewerkers die aan zijn onderneming ter beschikking zijn gesteld gedurende deze periode de betaling van de van toepassing zijnde pensioenpremie plaatsvindt.
- c. De opdrachtgever is verplicht zich er van te verzekeren dat ten aanzien van medewerkers die aan zijn onderneming ter beschikking zijn gesteld gedurende deze periode de afdracht aan de van toepassing zijnde bedrijfstakfondsen plaatsvindt.
- d. De opdrachtgever is verplicht zich er van te verzekeren dat ten aanzien van medewerkers die aan zijn onderneming ter beschikking zijn gesteld gedurende deze periode de betaling van de lonen overeenkomstig de Wet minimumloon en indien de betreffende CAO direct van toepassing is of algemeen verbindend is verklaard binnen de loontabellen van de toepassing zijnde CAO vallen.
- 2 De opdrachtgever stelt – het paritaire cao-bestuur- op schriftelijk verzoek in kennis van het aantal medewerkers, de periodes waarover zij ingeleend zijn en de opdrachtnemers bij wie zij in dienst zijn.
- 3 De opdrachtgever wordt geacht het bepaalde onder lid 1 van dit onderdeel te hebben nagekomen indien hij gebruik maakt van gecertificeerde bedrijven.

Afspraak: de AI en de sociale partners zullen over en weer informatie aanleveren voor de risicoanalyse van sectoren en branches.

Het uitwisselen van informatie is wettelijk beperkt mogelijk. De AI kan geen gegevens op bedrijfsniveau beschikbaar stellen. Daar zijn geen wettelijke mogelijkheden voor, tenzij het gaat om overtredingen van de WML en de Waadi. Wat de Wav, Arbowet en Atw betreft, vindt op bedrijfsniveau alleen terugkoppeling van de resultaten van meldingen plaats aan de melder.

Het terugkoppelen van de resultaten van meldingen en informeren over de bedrijven aan welke een boete wegens niet naleving van de WML of de Waadi is opgelegd, is nuttig voor een eventueel onderzoek naar de naleving van de cao door sociale partners. In bredere zin verschaft het ook inzicht in de aard van de bedrijven die de wetgeving overtreden en wordt zo een bijdrage geleverd ten behoeve van risicoanalyses. Bovendien zal terugkoppeling de mel- ders stimuleren om ook een volgende overtreding aan te geven.

Rond de jaarwisseling 2006 – 2007 is een eerste gespreksronde gehouden tussen AI en sociale partners⁶ over een sectorale invulling van het Samenwerkingskader. Eind 2007 – begin 2008, dus een half jaar na invoering van het vrij verkeer van werknemers uit de MOE-landen, is een tweede gespreksronde gehouden. Daarbij zijn onder andere de situatie op de sectorale arbeidsmarkt en de naleving van de arbeidsvoorwaarden besproken en is verder verkend in welke delen van de sectoren en in welke situaties problemen zich concentreren.

Op basis van deze tweede gespreksronde concludeert de AI dat het algemene beeld in veel sectoren overwegend positief is. In de meeste sectoren heeft men de indruk dat geen of geen substantiële verdringing van binnenlands arbeidsaanbod heeft plaatsgevonden. Ook wordt de WML over het algemeen redelijk nageleefd.

De AI stelt op basis van deze gespreksronde vast dat de problemen rond het vrij verkeer van MOE-landers zich lijken te concentreren in de tuinbouw, de bouw en de uitzendbranche. Dit zijn overigens wel de sectoren waar veel MOE-landers werkzaam zijn. In de bouw en tuinbouw zijn misstanden gesignaleerd als onderbetaling, verplichte huisvesting tegen hoge kosten, (zzp-)schijnconstructies en de verplichting voor indiensttreding een waarborgsom te betalen aan de werkgever. De combinatie van deze elementen leidt tot een situatie waarin de MOE-werknemer erg afhankelijk is van de werkgever, hetgeen hem ontmoedigt iets te doen aan misstanden. In welke mate van dergelijke situaties sprake is, is niet duidelijk. Voorts zouden werknemers wel op WML-niveau worden betaald, maar werken zij daarvoor vaak structureel meer dan 40 uur per week. De AI legt een boete op als bij structureel langer werken niet evenredig meer betaald wordt.

Sociale partners in de bouw geven aan dat zij in hun sector verdringing constateren door met name zzp'ers uit de MOE-landen. Zij maken zich vooral zorgen over de werkgelegenheid in de sector zowel op de korte als op de langere termijn. Ook maken zij zich zorgen over mogelijke implicaties hiervan op het imago van de sector bij jongeren.

De AI heeft alleen een handhavingsbevoegdheid voor de aanpak van schijnzelfstandigheid in het kader van de Wav. Dan gaat het niet om schijnzelfstandigheid van MOE-landers, maar om schijnzelfstandigen van buiten de EU, respectievelijk Roemenië en Bulgarije.

De Stichting van de Arbeid is van oordeel dat de opsporingsdiensten van alle betrokken instanties op een intensieve manier de beschikbare middelen ter hand moeten nemen om schijn-

⁶ Het betrof sociale partners uit de navolgende sectoren: land- en tuinbouw, horeca, schoonmaak, vleesverwerkende industrie, bouw, transport, metaal en technische bedrijfstakken, metalektro en uitzendbranche.

zelfstandigheid te voorkomen en te bestrijden omdat er sprake is van een vervorming van de feitelijke arbeidssituatie.

Afspraak: het ministerie van SZW zal UWV verzoeken gegevens over dienstverbanden naar nationaliteit en sector beschikbaar te stellen. SZW zal bij UWV en SVB bevorderen dat gegevens op geaggregeerd niveau ook aan sociale partners beschikbaar worden gesteld.

UWV verstrekt SZW op verzoek overzichten van geregistreerde dienstverbanden naar nationaliteit en sector. Het eerstvolgende overzicht wordt verwacht in mei 2008. Deze gegevens worden op geaggregeerd niveau openbaar gemaakt.

De SVB⁷ kan wel aangeven hoeveel E 101-verklaringen⁸ worden verstrekt, maar niet hoeveel van deze verklaringen betrekking hebben op gedetacheerde werknemers. Duidelijk is wel dat het er jaarlijks niet meer dan een paar duizend zijn. Deze informatie heeft daarom weinig toegevoegde waarde.

Sociale partners vinden dat op het terrein van de wederzijdse informatie-uitwisseling nog een en ander geoptimaliseerd kan worden. De informatie-uitwisseling wordt veelal erg summier gevonden waardoor geen volledig zicht op de bevindingen ontstaat. Verder laat de rapportage vanuit de AI soms erg lang op zich wachten.

Conclusie:

In algemene zin zijn de decentrale sociale partners tevreden over de samenwerking met de AI en de invulling van de eerder gemaakte afspraken over het flankerend beleid.

Er zal een intensieve samenwerking en werkwijze ontwikkeld moeten worden tussen sociale partners en overheidsdiensten als AI en Belastingdienst om schijnzelfstandigheid onder de zzp'ers op te sporen.

De informatie-uitwisseling zal waar mogelijk, mede aan de hand van de wensen van sociale partners, verbeterd moeten worden.

5. Informatie aan werkgevers en werknemers

Afspraken t.a.v. wettelijke bepalingen:

- *SZW plaatst wettelijke minimumbepalingen uit de Wav, de WML, de Arbo-wet, de Atw en de Waadi op haar Engelstalige website. Daarbij wordt de strekking van de wetgeving aangegeven. De informatie wordt ook in het Duits aangeboden op de website.*
- *op de Engelstalige website van SZW zal een overzicht van sectoren worden opgenomen met de van toepassing zijnde cao's waarvoor een avv-besluit is genomen.*
- *op de Engelstalige website zal een doorklikfunctie komen naar www.cao.szw.nl en omgekeerd.*

Afspraak t.a.v. algemeen verbindend verklaarde CAO-bepalingen:

⁷ Sociale Verzekeringsbank

⁸ Een E 101-verklaring is een verklaring waarmee wordt aangegeven dat de vermelde werknemer in de lidstaat van herkomst is verzekerd. De verklaring wordt afgegeven door de daartoe aangewezen autoriteit in de lidstaat van herkomst

SZW biedt aan de sociale partners de mogelijkheid om informatie te laten plaatsen op de website cao.szw.nl. Het gaat om:

- *een overzicht van artikelnummers van de avv'de cao-bepalingen die corresponderen met de kernarbeidsvoorwaarden als opgesomd in artikel 2, zesde lid, Wet avv;*
- *Engelstalige teksten over avv'de cao-bepalingen betreffende deze kernarbeidsvoorwaarden*
- *doorklikfuncties naar alle cao-partijen die betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de desbetreffende cao.*

SZW heeft wettelijke minimumbepalingen uit voormelde wetten op de Engelstalige website geplaatst. De informatie is ook in het Duits aangeboden.

Wat betreft het gebruik van de website zijn de volgende gegevens beschikbaar. In 2007 hebben bijna 73.000 bezoekers de Engelstalige website van SZW in totaal ruim 130.000 keer bezocht⁹. Het aantal bezoeken bedroeg dus gemiddeld ruim 10.000 per maand. In mei 2007 is een piek te zien van ongeveer 18.000 bezoeken. Vanaf juni 2007 daalt het aantal bezoeken vervolgens gestaag. Het is thans niet mogelijk om aan te geven hoe vaak specifieke onderdelen zijn bekeken. Dat geldt ook voor het onderdeel op de website waar sociale partners hun informatie over algemeen verbindend verklaarde cao's kunnen plaatsen.

Registratie van bezoeken vanuit Polen 35.000; Nederland 17.500; Verenigd Koninkrijk 4.000; Duitsland 3.500; Frankrijk 3.000; China 2.000; Italië 1.500; Zweden, Hongarije en België ieder 1.000; Ierland, Estland, Tsjechië en Portugal ieder 500.

De Engelstalige tekst van de cao voor Uitzendkrachten is opgenomen op de website. Er zijn er nog geen andere cao-teksten beschikbaar in het Engels. Ondanks het niet onaanzienlijke aantal bezoeken van de website lijkt het bestaan ervan nog onvoldoende bekend.

De vakbonden hebben de klacht geuit dat de website moeilijk traceerbaar is. Het is volgens hen de vraag of de informatie terecht komt bij de werkgevers en werknemers waarvoor de informatie bedoeld is.

Afspraak brochures:

SZW vertaalt voor werknemers brochures over de wettelijke minimumbepalingen in een aantal talen. De brochures worden ruim verspreid in binnen- en buitenland en zijn beschikbaar via de website van SZW.

SZW heeft een aantal brochures in diverse talen ontwikkeld, onder andere de brochure *Werken in Nederland*. Deze brochure is beschikbaar in het Pools, Hongaars, Slowaaks en Tsjechisch. Een Poolstalige brochure over het wettelijk minimumloon wordt onder meer tijdens controles door de AI uitgereikt. Alle brochures zijn beschikbaar via de SZW-website en worden verspreid door de ambassades in binnen- en buitenland. Op de website zijn ook formulieren in het Pools, Tsjechisch en Slowaaks beschikbaar waarmee men een klacht kan indienen bij de AI.

Vóór de komende zomer brengt SZW een nieuwe brochure uit in het Pools evenals een internetpagina. Beide zijn gericht op het verstrekken van handzame en praktische informatie aan Poolse werknemers die voor korte tijd in Nederland zullen of willen verblijven.

⁹ NB: in 2007 waren bijna 40.000 bezoeken afkomstig uit de VS. Dit zijn waarschijnlijk grotendeels bezoeken van zoekmachines om de website te indexeren.

Sommige decentrale sociale partners stellen dat de informatievoorziening via de SZW-website tot nu niet voldaan heeft aan het beoogde doel. Zij hebben vooral klachten over de vindbaarheid en de toegankelijkheid van de site. Ook voor Nederlandse niet-professionals vinden zij de site zeer ontoegankelijk. Dat geldt des te meer voor werkgevers en werknemers uit de MOE-landen.

Vastgesteld kan worden dat er tot nu toe door cao-partijen nog nauwelijks algemeen verbindend verklaarde kernbepalingen van hun cao's op de website geplaatst zijn.

Conclusie:

Sommige decentrale partijen hebben klachten over toegankelijkheid en vindbaarheid van de SZW-website.

Decentrale cao-partijen hebben onvoldoende gebruik gemaakt van de mogelijkheid de algemeen verbindend verklaarde kernbepalingen op de website te plaatsen.

6. Regelingen bij huisvesting

Afspraak: met betrekking tot de huisvestingsproblematiek is in het Samenwerkingskader geen concrete afspraak opgenomen. Vastgesteld is dat de zorg voor adequate huisvesting van tijdelijk in Nederland verblijvende werknemers in eerste instantie een taak en verantwoordelijkheid van de werkgever is. Voorts hebben partijen de intentie uitgesproken om zich in te spannen om te voorkomen dat de werknemers op onaanvaardbare wijze worden gehuisvest.

Om te voorkomen dat tijdelijke arbeidsmigranten op onaanvaardbare wijze worden gehuisvest, is het van belang dat gemeenten handhavend optreden tegen ondeugdelijke huisvesting. Om gericht te kunnen controleren is het van belang dat gemeenten weten waar zich risico's voordoen en dat zij weten waar arbeidsmigranten zijn gehuisvest binnen hun gemeente. Gemeenten kunnen via de GBA de adressen nagaan waar arbeidsmigranten wonen. Arbeidsmigranten die echter minder dan vier maanden in een periode van een half jaar in Nederland blijven, hoeven zich niet in te schrijven in de GBA.

Van arbeidsmigranten voor wie de werkgever een tewerkstellingsvergunning (twv) nodig heeft (niet-EU onderdanen, Bulgaren en Roemenen) kan het CWI de adresgegevens verstrekken aan gemeenten. Dit gebeurt op ad hoc-basis of via afspraken over periodieke gegevensuitwisseling.

Voor arbeidsmigranten uit de MOE-landen is geen tewerkstellingsvergunning meer nodig en zijn de adresgegevens niet bekend bij het CWI. Hierover heeft SZW met de Belastingdienst afgesproken dat gemeenten op verzoek adresgegevens ontvangen van mensen uit een van de MOE-landen die een sofinummer aanvragen. Deze afspraak is per 1 januari jl. ingegaan en geldt niet voor werknemers voor wie een gecertificeerd uitzendbureau een sofinummer aanvraagt.

In een aantal cao's hebben sociale partners afspraken gemaakt over de normen voor huisvesting van werknemers uit de MOE-landen. Dit geldt naast de uitzendsector vooral voor de tuinbouwsector. Deze cao-bepalingen zijn veelal algemeen verbindend verklaard. Bovendien heeft een aantal sectoren, vaak al voorafgaand aan dit Samenwerkingskader, met gemeenten afspraken hierover gemaakt. Dat geldt ook voor de drie uitzendkoepels die zich tot de gemeenten hebben gericht om over de huisvesting afspraken te maken. Op 19 juni 2008 zullen deze afspraken door de uitzendkoepels en de gemeenten worden ondertekend.

Daarmee is de grootste onvrede over de huisvesting van de zijde van vooral de vakbonden in deze sectoren weggenomen.

7. Uitkomsten Voorjaarsoverleg

Tijdens het Voorjaarsoverleg d.d. 23 april 2008 is afgesproken dat het kabinet komt met een afdoende regeling voor de bestrijding van malafide praktijken in de uitzendbranche; dit ter ondersteuning van de zelfregulering via een keurmerk. Over de inhoud van deze regeling zal het kabinet met sociale partners - in samenspraak met de uitzendbranche - overleg voeren.

De uitkomsten van deze evaluatie, de kabinetsaanpak van de malafide tewerkstelling en de vormgeving door sociale partners van de zelfregulering via een keurmerk voor de uitzendbranche zijn van belang bij de besluitvorming over openstelling van de grenzen voor Roemenen en Bulgaren per 1 januari 2009.

8. Bevindingen en actiepunten

Op grond van deze eerste evaluatie van het Samenwerkingskader vallen de volgende bevindingen en actiepunten te noteren.

8.1 Bevindingen

1 SZW en sociale partners zijn van oordeel dat het Samenwerkingskader aan zijn doel beantwoordt. Aan het gezamenlijk bevorderen dat wet- en regelgeving inzake het verrichten van arbeid worden nageleefd, is op drie manieren gewerkt. Via meldingen aan de AI, via handhavingsregimes van sociale partners in bepaalde sectoren en via het verstrekken van informatie over arbeidsvoorwaarden in Nederland.

Gezamenlijk hebben overheid en Stichting van de Arbeid afgelopen jaar de gevoelde noodzaak voor een goede handhaving van de wet- en regelgeving, zoals die in het kader van discussies over grensoverschrijdende arbeid naar voren is gebracht, vormgegeven.

2 Deze evaluatie heeft alleen betrekking op de gemaakte afspraken in het Samenwerkingskader. De controle op de naleving van cao-afspraken blijft een zaak voor cao-partijen en is geen onderwerp van deze evaluatie.

3 Voor de controle op de naleving van algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen zijn zowel de AI als sociale partners mede afhankelijk van meldingen. Het aantal meldingen van individuele werknemers en werkgevers aan sociale partners – die dan op hun beurt de AI kunnen verzoeken onderzoek te doen - is beperkt. Tot nu toe is er slechts één verzoek tot nader onderzoek gedaan door een sector.

De AI ontvangt ook meldingen van andere organisaties en personen. Zo zijn bij de Poolse ambassade sinds mei 2007 zo'n 200 meldingen binnengekomen, waarvan er 50 zijn doorgestuurd naar de AI. Deze zijn deels weer doorgestuurd naar sociale partners.

Vastgesteld kan worden dat naleving van de WML goed te controleren is, maar dat niet altijd na te gaan is of de WML-beloning ook overeenkomt met het aantal gewerkte uren. Komt de WML-beloning niet overeen, dan legt de AI een boete op.

De AI heeft alleen een handhavingsbevoegdheid voor de aanpak van schijnzelfstandigheid in het kader van de Wav. Dan gaat het niet om schijnzelfstandigheid van MOE-landers, maar om schijnzelfstandigen van buiten de EU, respectievelijk Roemenië en Bulgarije.

De Stichting van de Arbeid is van oordeel dat de opsporingsdiensten van alle betrokken instanties op een intensieve manier de beschikbare middelen ter hand moeten nemen om schijnzelfstandigheid te voorkomen en te bestrijden omdat er sprake is van een vervorming van de feitelijke arbeidssituatie.

4 Ervaring leert dat werknemers uit de MOE-landen niet snel uit eigen initiatief een overtreding van algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen aan sociale partners melden.

8.2 Actiepunten

1 Om een goed overzicht te krijgen van alle cao-bepalingen met betrekking tot de afspraken in het Samenwerkingskader zal SZW cao-onderzoek verrichten naar de opname in cao's van nalevingsbepalingen, NEN-keurmerk en dergelijke.

2 De Stichting van de Arbeid beveelt decentrale cao-partijen aan de controleketen sluitend te maken door opname in de cao van een artikel om uitsluitend gebruik te maken van NEN-gecertificeerde uitzendbureaus of door sociale partners als gelijkwaardig beoordeelde uitzenders.

3 De Stichting van de Arbeid roept decentrale cao-partijen nogmaals op te overwegen om de kernbepalingen van hun algemeen verbindend verklaarde cao op de website van SZW te zetten teneinde werknemers en werkgevers uit de MOE-landen van deze informatie te voorzien.

4 De informatieverschaffing via de website van SZW zal in overleg met sociale partners verder worden aangepast om de vindbaarheid en de toegankelijkheid te vergroten.

5 Het overleg tussen de AI en de decentrale sociale partners blijft ook de komende periode van groot belang.

6 Betrokken partijen stellen vast dat een jaarlijkse actualisering van deze evaluatie van het Samenwerkingskader evenals tussentijdse bespreking met SZW van de acties van de AI en van de wijze waarop meldingen aan de AI plaatsvinden van belang blijven.